

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**PAISATGE, TERRITORI I
SOCIETAT**

Coordinació: CARMEN BELLET SANFELIU (Grup 1)
JORGE SOLANAS (Grup 2)

Any acadèmic 2013-14

Informació general de l'assignatura

Denominació	PAISATGE, TERRITORI I SOCIETAT
Codi	100002
Semestre d'impartició	1r Q Avaluació Continuada
Caràcter	Troncal
Nombre de crèdits ECTS	7.5
Grups	Grup 1: CARME BELLET SANFELIU; Grup 2: JORGE SOLANAS (coordinador) LAURA AGUILAR JOSEP M ^a LLOP
Crèdits teòrics	0
Crèdits pràctics	0
Coordinació	CARME BELLET SANFELIU (Grup 1) JORGE SOLANAS (Grup 2)
Departament/s	Geografia i Sociologia
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	Hores presencials: 74.5 Hores no presencials: 113
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Català
Horari de tutoria/lloc	CARME BELLET SANFELIU Dilluns i dimarts de les 11,30 a les 13,30 Desp. 3.18.4 Tlf: 973 70 20 44 JORDI MARTI HENNEBERG Dilluns i dimarts de les 11,30 a les 13,30 Despatx: 3.18.1 Tlf: 973703170 JORGE SOLANAS Desp.3.18.1 Dilluns i dimarts de les 11,30 a les 13,30

CARME BELLET SANFELIU (coordinadora - Grup 1)
 JORGE SOLANAS (coordinador - Grup 2)
 LAURA AGUILAR
 JOSEP Mª LLOP

Informació complementària de l'assignatura

- Presentació dels conceptes clau en Geografia Humana
- Estudi del territori i del paisatge per a les diferents ciències socials i disciplines humanistes
- L'assignatura opta per presentar visions integradores i globals necessàries per a la comprensió i estudi del territori complex i l'estudi actual de l'espai social.
- Es pretén així mateix facilitar la incorporació de la dimensió espacial a les diferents ciències socials i disciplines humanistes.
- Els coneixements que s'adquiriran podrien correspondre's en part als estudis de geografia humana contemporània (tema 1, 3 i 4), i també als estudis d'ordenació del territori (tema 2 i tema 4)

Objectius acadèmics de l'assignatura

Veure apartat de competències.

Competències

Competències	objectius formatius
1 - Coneixement i capacitat d'interpretació de la dimensió territorial de les activitats humanes	1.1 – Comprendre la dimensió material, social i subjectiva de l'espai 1.2 – Entendre i saber descriure els principals components de la dimensió territorial (espais urbans i rurals) 1.3 – Entendre els efectes de les activitats humanes sobre el territori
2 – Coneixement de les principals fonts d'estudi per a l'anàlisi del territori i les seves dinàmiques a Espanya	2.1 – Conèixer els principals portals amb informació cartogràfica Espanya 2.2 – Conèixer els principals serveis d'estadística espanyols 2.3 – Capacitat per a relacionar dades amb base territorial 3.3 – Capacitació per interrelacionar dades socioeconòmiques

Continguts fonamentals de l'assignatura

1- Mirar, pensar, i analitzar el territori.

a/ Geografia? Per què i per a que estudiar geografia?

b/ L'evolució de la disciplina: velles i noves geografies

c/ Els conceptes-clau articuladors de la geografia moderna: relacions societat-medi, espai, paisatge i regió

d/ Àmbits, eines i mètodes de treball del geògraf.

Lectures obligatòries:

. ALBET MAS, A.; GARCIA RAMON, Ma, D. (1999), "Escoles del Pensament geogràfic" a PALLARÉS, M.; TULLA, A (1999), *Geografia General*, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, pp. 22-62

. UNWIN, T (1992), "Geografía y sociedad: el contexto clásico y la era de los descubrimientos" i començament del capítol: "El nacimiento de la geografía como disciplina académica oficial" a *El lugar de la geografía*, Barcelona, Cátedra, pp. 75-111.

. (*) ORTEGA VARCÁRCEL, J. (2004) "La geografía para el siglo XXI", a ROMERO, J., (Coord.) (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Ariel, pàgs.25-53

. CLAVAL, P. (2002), "El enfoque cultural y las concepciones geográficas del espacio", a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles* (A.G.E.), núm.34, pp. 21-39

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. ALBET MAS, A. (2000), *Una geografía humana renovada: lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives, capítols 1 i 2, pp.11-16.

. NOGUÉ, J. (coord), "Las nuevas geografías", *Culturas 273 de La Vanguardia*, 12/09/07 (versió digital al dossier electrònic)

. BERTIN, J. (2010) "Veure o llegir" a Alegre, P (Ed) (2010) *El mapa com a llenguatge geogràfic. Recull de reflexions contemporànies (segle XX)*, pp.189-205

Número de sessions previstes per al tema 1: 8 sessions

2. L'estudi de l'espai i el territori

a / L'espai i el lloc. Un enfocament des de la geografia.

b/ Els llocs i la globalització.

c/ Localització. L'anàlisi espacial de variables socioeconòmiques. Models clàssics de localització.

d/ Distribució. L'anàlisi espacial de la desigualtat i el desenvolupament com a exemple.

f/ Del lloc al territori. El concepte de centralitat segons el model clàssic de W. Christaller. La centralitat i les xarxes avui.

e/ Temps i espai: l'ús de l'espai i el temps en lo quotidià

Lectures obligatòries:

. HAGGETT, P. (1983), "Mundos más allá de la ciudad: zonas agrícolas y centros industriales", cap. 17 de *Geografía: una síntesis moderna*, op. cit., pàgs. 427 - 452.

. FEO PARRONDO, F. (2005), "La industria cervecera en España", a *Anales de Geografía* 2005, 25, 163-178

. (*) MÉNDEZ GUTIÉRREZ DEL VALLE, R. (2004): "Globalización y organización espacial de la actividad económica" a ROMERO, J. (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Editorial Ariel, Capítol 6, pàgs.203-253

. PRATS FERRET, M () Temps i vida quotidiana de les dones a Barcelona, Tesi doctoral 1997, Tesi en xarxa - http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UAB/AVAILABLE/TDX-0630109-134958/TMPF1de5.pdf, Capítol 3.1 – La Geografia i l'ús del temps, pp. 59-69 i Capítol 3.2. – L'estudi dels temps des d'altres disciplines, pàg. 70-77 (numeració dels fulls del PDF)

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. BAILLY, A.; BEGUIN, H. (1992), *Introducción a la geografía humana*, Barcelona, Masson, pp. 54-86

. LÉVY, J. (2006), "Geografía y mundialización", a HIERNAUX, D.; LINDÓN, A. (Dir) *Tratado de Geografía Humana*, Anthropos-Univ. Autónoma Metropolitana (México) pp.273-302

. MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) "Concepto y caracterización del desarrollo", a MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) *Espacios y Sociedades*, Ariel geográfica, Barcelona, pp.41-68

Número de sessions previstes per al tema 2: 7 sessions**3 - L'estudi de la població**

- a/ Fonts per a l'estudi de la població
- b/ L'evolució de la població. Moviment natural i moviment migratori.
- c/ La transició demogràfica
- d / Les migracions
- e/ Estructura de la població
- f / El mosaic social urbà. L'estudi de la segregació social a l'espai urbà actual.

Lectures obligatòries:

. ARANGO, J. (2005), "La población mundial" a ROMERO, J, (2005), (Coord) *Geografía Humana*, Ariel Geográfica, pp. 55-99

. REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, PubliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander, cap. 3 – La dinámica de la población, pp. 69-116

. (*) BELLET, C.; VILAGRASA, J. (2001), "Diferenciación socioespacial de la ciudad de Lleida, a *Revista Catalana de Sociología*, núm.14, pp.13-42

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. REQUES VELASCO, P. *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, Cap. 4 – La(s) estructura(s) de la población, pp. 127-165

. JIMÉNEZ BLASCO, B.C (2008) "Desigualdades territoriales en relación con el envejecimiento de la población española", a *Documentos d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 52, pp.91-110

. VILAGRASA, J. (1995), *Segregación social urbana: introducción a un proyecto de investigación*, *Anales de Geografía de la Universidad Complutense*, núm.15, pp. 817-830

Número de sessions previstes per al tema 3: 8 sessions**4 - L'estudi del paisatge.**

- a/ Del territori al paisatge. Les grans tradicions en l'anàlisi del paisatge
- b/ Els components del paisatge rural
- c/ Els components del paisatge urbà
- d/ La percepció dels paisatges
- e/ Gestió i intervenció en el paisatge: el cas català

Lectures obligatòries:

.TARROJA COSCUELA, A. (2008) "La construcción social del paisaje", a BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, 239-251

. PELACHS, A.; SORIANO, J.M.; TULLA, A. (2008), *Los paisajes agrarios*, La gestión

del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje, Barcelona, Akal-Patrimonio, 77-95

. CAPEL, H. (2002), Tejidos urbanos, a *El estudio de la morfología urbana*, Barcelona, Ed. Serbal, pp. 439-495

(*) . NOGUÉ, J. (2006), "La producción social y cultural del paisaje" a MATA, R.; TARROJA, A. (2006) *El paisaje y la gestión del territorio*, Barcelona, CUIMPB, pp. 135-142

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. MATA OLMO, R. (2001), "Los paisajes agrarios", en GIL OLCINA, A. y GÓMEZ MENDOZA, J. (coords.): *Geografía de España*, Ariel Geografía.

. VILAGRASA, J. (1993), "La forma de les ciutats catalanes" a CARRERAS, C. (director), *Geografia General dels Països Catalans*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. VI, pàgs. 232 - 258.

. VILAGRASA, J. *Història de Lleida. Volum:9 Finals del segle XX*, Lleida, Pagès Editors, pp.21-100.

Número de sessions previstes per al tema 4: 7 sessions

Eixos metodològics de l'assignatura

GRUP 1

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	25 sessions de classe magistral		1	50	50,5
Seminaris (S)	4 seminaris de debat sobre una lectura seleccionada en cada tema (dins classes magistrals)			---	12
Pràctiques (P)	3 pràctiques d'aula i/o laboratori (* 2 hores) 2 Pràctica de treball camp – 2 Sortida (tot el matí)			6 12	14 2
Treballs (T)	3 exercicis de pràctica d'aula			-	--
Tutories (Tut)	Les que necessiti l'alumne en horari de tutories			2	-
Altres (AA)				-	-
Avaluació (AV)	2 avaluacions: Tema 1 i 2 / Tema 3 i 4		1	2+2	-
TOTAL	El total absolut sempre ha de sumar 187.5 h (7.5 ECTS) o 150 h (6 ECTS)			74,5	113

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

GRUP 2

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	25 sessions de classe magistral		1	50	50,5

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	O*	G*	HP*	HNP*
Seminaris (S)	4 seminaris de debat sobre una lectura seleccionada en cada tema (dins classes magistrals* 1 hora per lectura)			---	12
Pràctiques (P)	3 pràctiques d'aula i/o laboratori (* 2 hores) 2 pràctiques de treball camp – Sortida (tot el matí)			6 12	14 2
Treballs (T)	3 exercicis de pràctica d'aula			-	--
Tutories (Tut)	Les que necessiti l'alumne en horari de tutories			2	-
Altres (AA)				-	-
Avaluació (AV)	2 avaluacions: Tema 1 i 2 / Tema 3 i 4		1	2+2	-
TOTAL	El total absolut sempre ha de sumar 187.5 h (7.5 ECTS) o 150 h (6 ECTS)			74,5	113

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

CALENDARI DE PRÀCTIQUES:

Pràctica 1 – Grup 1 - 16/10/2013 – 9,00 a 11,00 - Pràctica d'aula a l'Aula d'Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49)

Pràctica 2 – Grup 1 - 30/10/2013 – 9,00 a 11,00 - Pràctica d'aula a l'Aula d'Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49)

Pràctica 3 – Grup 1 - 13/11/2013 – 9,00 a 11,00 - Pràctica d'aula a l'Aula d'Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49)

Pràctica 4 – (Grup 1+2) 27/11/2013 - 9,00 a 13,30h.– Sortida de camp: Lleida ciutat. Trobada a les 9,00 a Plaça Víctor Siurana.

Pràctica 5 – (Grup 1+2) 08/01/2014 - 9,00 a 19,00h.– Sortida de camp: Saragossa i el seu entorn. Trobada a les 7,30 a Plaça Víctor Siurana.

Sistema d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	Es valora la participació activa en la dinàmica de la classe i en els debats			Totes les presencials Seminaris+pràctiques	5
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	Dues proves d'avaluació: 1a avaluació Temes 1 i 2. 2a avaluació Temes 3 i 4 + treball de camp + llibre			Classes Magistrals +Seminaris	65
Informe (In) / Treballs (T)	T1: treball de la pràctica 1 T2: treball de la pràctica 2			Pràctiques i Sortida de Camp	25
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Bibliografia i recursos d'informació

El Campus virtual de la UdL (entorn SAKAI) contindrà bona part del material necessari per a fer el seguiment de l'assignatura. Als dossiers hi trobareu, en format PDF les diapositives comentades a les classes i els materials per al desenvolupament de les pràctiques. Un cop finalitzada la presentació de cada un dels temes es penjaran les diapositives utilitzades per les professores en l'exposició, en format PDF.

El Campus inclou també el programa, amb les referències de lectura obligatòria per a cada un dels temes i documents diversos que anirem presentant al llarg de l'assignatura. Les còpies de totes les lectures obligatòries seran dipositades a la copisteria cada cop que es comenci un tema nou.

Durant el curs ha de realitzar-se a més la **lectura i l'anàlisi del llibre següent**, ja que una de les preguntes a l'examen versarà sobre el contingut de l'Atlas, el comentari d'un mapa o l'explicació d'un tema:

- ALDOMÀ, Ignasi (2009) *Atlas de la nova ruralitat*, Lleida, Fundació del Mon rural. Disponible en versió digital al campus virtual i a la pàgina web de la Fundació Món Rural

Existeixen força manuals de Geografia i Geografia Humana al mercat de entre els quals es recomana els següents (tots ells a la biblioteca):

ALBET, A.; BENEJAM, P. (2000), *Una geografia humana renovada: Lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives-UAB

HAGGETT, P. (1983), *Geografía: una síntesis moderna*, Barcelona, Omega, 1988.

HIERNAUX, D.; LINDÓN, A (Dir.) (2006), *Tratado de Geografía Humana*, México, Anthropos

PALLARÉS, M.; TULLA, A. (1999), *Geografía general*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya

PUYOL, R.; ESTEBANEZ, J.; MENDEZ, R. (1988), *Geografía Humana*, Madrid, Cátedra

ROMERO, J., (Coord.) (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Ariel

Sobre l'estudi de la població:

VINUESA ANGULO, J., et al (1988) *El estudio de la población*, Madrid, I.N.A.P.

CLARKE, J. (ed.) (1984) *Geography and population. Approaches and Applications*, Londres, Pergamon.

PUYOL, R., ed. (1997) *Dinámica de la población en España. Cambios demográficos en el último cuartodel siglo XX*, Madrid, Síntesis

REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, PUBliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander

Sobre l'estudi del paisatge es recomana la consulta dels següents manuals, atlas i catàlegs:

BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Akal-Patrimonio, Barcelona

MATA, R.; TARROJA, A (2006), *El paisaje y la gestión del territorio*, Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo - CUIMPB, Barcelona.

MATA, R.; SAINZ, C. (2003) *Atlas de los paisajes de España*, Madrid, Ministerio de Medio Ambiente

OBSERVATORI DEL PAISATGE (2008), *Catàleg de paisatge de les Terres de Lleida*,

http://www.catpaisatge.net/cat/cataleg_presentats_ter_lleida.php

Poden ser útils els diccionaris de geografia següents:

JOHNSTON, R.J., GREGORY, D., SMITH, D.M. (eds.) (2000), *Diccionario de Geografía humana*, Madrid, Akal.

PUYOL, R. (Coord.) (1988), *Diccionario de Geografía*, Madrid, Anaya.

BAILLY, A.; FERRAS, R.; PUMAIN, D. (1992), *Enciclopédie de Géographie*, Paris, Economica

Webs amb estadístiques i informació de referència:

Instituto Nacional de Estadística, <http://www.ine.es/>

Institut d'Estadística de Catalunya, <http://www.idescat.cat/>

EUROSTAT: The Statistical Office of the European Communities,
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Webs sobre població:

United Nations Population Fund, <http://www.unfpa.org>

ONU/POPIN: United Nations Population Information Network, <http://www.un.org/popin/>

Centre d'Estudis Demogràfics de Catalunya, <http://www.ced.uab.es/publicacions/propia.htm>

Observatori de la immigració a Catalunya, <http://www.migracat.cat/>

Webs de suport sobre procediments, tècniques i comentari de fonts geogràfiques:

Recursos sobre procediments en geografia, <http://phobos.xtec.cat/mgarci25/moodle/mod/resource/view.php?id=1274>

Recursos didàctics de la Asociación de Geógrafos Españoles http://age.ieg.csic.es/recur_didacticos/index.htm -

Recursos didàctics de Geografia:

[Comunitat de Geografia](#) - Glòria Garcia

[Web Ciències Socials](#) - Andreu Guiu

[Ciutat, territori i paisatge](#) - Observatori del Paisatge

[Recursos didàctics Geografía](#) - Asociación de Geógrafos Españoles

[Curs de demografia](#) - Julio Pérez, <http://www.ieg.csic.es/jperez/pags/demografia/demografia.htm>

[Recull de llocs web per a l'estudi de la Geografia](#)

Cartografia bàsica i webs sobre paisatge

<http://www.ign.es/ign/es/IGN/ane.jsp> Espanya a través dels mapes – Instituto Geográfico Nacional IGN

Institut Cartogràfic de Catalunya, www.icc.es

[Atles de la nova ruralitat](#) - Fundació Món Rural

<http://www.catpaisatge.net/cat/index.php> Observatori del paisatge a Catalunya

[XTEC / EDU365](#) - Generalitat de Catalunya

Recursos cartogràfics i material geogràfic de Le Monde Diplomatique - <http://www.monde-diplomatique.fr/index/sujet>